

A large, light green graphic in the background depicts a stylized human figure with arms raised, symbolizing protection or care. The figure is composed of a circular head and two elongated, curved arms that extend upwards and outwards.

LA PROTECCIÓ DELS MENORS A L'ESCOLA PIA DE CATALUNYA

RAMON BERINGUES REIG; ANTONI BURGAYA TRULLÀS; JORDI CADEVALL VIGUÉS; ENRIC CANET
CAPETA; ALÍCIA GONZÀLEZ MORÁN; OCTAVI RAVENTÓS VILAPLANA; MIQUEL ANGEL ZARZA AIBAR.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ.....	5
CAPÍTOL I - COMPROMÍS DE L'ESCOLA PIA DE CATALUNYA	
1.1. El compromís de defensa del menor.....	6
1.2. El compromís de transparència i confidencialitat informativa.....	6
1.3. El compromís d'una correcta interrelació educativa.....	7
CAPÍTOL II – CONCEPTES GENERALS	
2.1. Factors de risc en els menors.....	8
2.2. Tipus de maltractaments a menors.....	9
2.3. Relació amb els menors.....	10
CAPÍTOL III – INTERVENCIÓ AMB ELS MENORS	
3.1. Nivells d'intervenció i actuacions adients.....	11
3.2. Síntesi de les actuacions per a la protecció dels menors.....	13
CAPÍTOL IV – PREVENCIÓ EN LES SITUACIONS DE RISC	
4.1. Mesures preventives.....	14
4.2. Actuacions en cas d'alertes de risc.....	19
4.3. Consignes d'actuació quan es manifesti situació de maltractament.....	22
CAPÍTOL V – IMPLEMENTACIÓ EN LA INSTITUCIÓ EDUCATIVA	
5.1. Model d'implementació en la institució educativa.....	23
ANNEXOS	
Annex 1: Links telemàtics.....	25
Annex 2: Indicadors generals de risc.....	26
Annex 3: Model de full d'incidència.....	30

INTRODUCCIÓ

L'aprovació d'aquest document té un gran valor institucional, educatiu i social: **l'Escola Pia de Catalunya es compromet públicament**, en coherència amb l'origen de la seva missió i el seu Caràcter Propi i Estil Metodològic, que **la dignitat, la integritat i la felicitat del nen, nena o jove** siguin el seu objectiu prioritari. Per això construeix tota la seva acció educativa al servei de la societat des d'aquesta exigència i implicació.

Aquest compromís **obliga a totes les seves Institucions**: Escoles, Fundacions, Centres, Activitats. I és una política educativa per afavorir que els nois i noies aprenguin des de ben petits tenir una actitud de respecte els altres i respectar-se ells mateixos.

És, en primer lloc, el compromís de tots els **responsables de la institució**, en tots els seus nivells, de no mirar **cap a una altra banda** quan es percebi una possibilitat de maltractament, de posar tots els mitjans per reconduir la situació i d'establir els mecanismes per a poder detectar qualsevol **indici**. Som una Institució que vetlla, en tots els àmbits de la persona, especialment pels menors de 18 anys. Aquesta exigència implica tota la seva vida, dins o fora de l'escola, atents a qualsevol indicatiu que pugui atemptar **contra** la seva dignitat i el seu creixement humà.

És, també, l'obligació de totes les **persones adultes** de les entitats escolàpies **de complir** tots els procediments i normatives de respecte, transparència i per estar formades en la prevenció, detecció i actuació respecte a la protecció dels infants i joves. Ningú no se'n pot considerar al marge perquè consideri que no li pertoca o no està assabentat. Tothom és educadora i educador dins i fora de l'escola, posant el benestar i la seguretat del menor abans que el propi confort.

És el compromís dels **Nens, Nenes, Joves i Famílies** de respectar els altres i de ser respectats.

Aquest document també és un **marc d'actuació** que s'haurà d'adaptar constantment als canvis i a les situacions concretes de cada institució. És un conjunt de compromisos públics, normatives i un manual bàsic de formació i informació respecte a l'actuació educativa envers la **protecció davant una situació de vulnerabilitat**.

Però, més enllà de la lletra, el que cal, per part de totes i de tots, és anar treballant en la línia de **generar una cultura de la protecció i la transparència**, que ens porti a una nova manera de pensar i actuar educativament. En alguns casos, caldrà canviar les maneres de fer i haurem d'establir procediments que garanteixin la Protecció.

Però tenim una tradició que ens hi ajuda perquè sabem que **aquest compromís està íntimament arrelat al tarannà de l'Escola Pia de Catalunya**, nascuda per fer que els menors tinguin espais de seguretat i sàpiguen que tota la comunitat educativa vetlla pel seu benestar. Aquesta és la condició imprescindible per qualsevol procés educatiu.

Aquest document, finalment, és una aposta de present però, sobretot, de futur. **Una aposta de compromís i d'exigència**. Si hi creiem, si tots plegats ens sentim educadores i educadors, des de qualsevol dels àmbits de les nostres entitats educatives, podem estar segurs que la nostra feina diària tindrà la coherència i la fidelitat al servei del que és el més important: els nens, les nenes, els joves i el seu benestar i felicitat.

CAPÍTOL I

COMPROMÍS DE L'ESCOLA PIA DE CATALUNYA

1.1.- EL COMPROMÍS DE DEFENSA DEL MENOR

L'Escola Pia de Catalunya **es compromet** a mantenir **un nivell adequat de seguretat i protecció del menor** en cada institució educativa **per garantir la salut i el creixement de la persona, sense cap entorn intimidador, degradant o ofensiu, que atempti contra la seva dignitat.**

L'Escola Pia de Catalunya, en implicar-se en la protecció del menor, es compromet a:

- vetllar perquè **en tots els seus plantejaments i estructures es prioritzi la integritat del menor.**
- establir **transparència i confidencialitat** informativa, com a conseqüència d'una **correcta interrelació educativa** dels adults amb ells.
- **no tolerar cap tractament degradant**, d'abús o d'assetjament contra ells.

Aquest compromís de l'Escola Pia, que ha de comptar amb la col·laboració de la família, **està per sobre de qualsevol tensió o conflicte que es pugui produir** en les seves institucions amb la família, la societat o l'administració pública.

l'es formula com una política de l'Escola Pia que **obliga a totes les persones adultes, contractades o no**, que exerceixin en l'àmbit educatiu i afecta la relació entre elles.

L'Escola Pia de Catalunya **delega en la persona que exerceix la direcció** de cada entitat la responsabilitat d'acomplir aquest compromís. Ella tindrà cura que es donin els procediments, protocols i personal necessaris per garantir la protecció dels menors.

En cas que es detecti alguna conducta de tractament degradant, d'abús o d'assetjament, serà considerada **falta molt greu** amb les conseqüents sancions de suspensió de sou i feina, d'inhabilitació o d'acomiadament; a més de **posar-ho en coneixement de l'autoritat civil competent** (fiscalia, policia o serveis socials) en funció del cas.

1.2.- EL COMPROMÍS DE TRANSPARÈNCIA I CONFIDENCIALITAT INFORMATIVA

Tot el personal de l'Escola Pia **es compromet a usar la informació amb transparència i confidencialitat.**

Aquest compromís té un doble vessant:

- **en l'edifici:** evitar els espais ocults i amagats, i potenciar els espais oberts (despatxos i aules amb finestres, etc.)
- **en la informació i comunicació:**
 - **establir criteris** per valorar la informació que es rep del menor o es posseeix sobre ell des de l'òptica de la confidencialitat.
 - **establir canals** formals per socialitzar-la i definir :
 - ◆ a qui s'ha de transmetre i en quines circumstàncies
 - ◆ qui té responsabilitat i autorització per accedir-hi
 - ◆ quina ha de quedar recollida en informes i fulls de registre i per quant de temps
 - ◆ on ha de quedar recollida: arxius i gestió de la informació escrita (informes i registres)

Comptar amb aquests **criteris i canals de tractament de la informació** i complir-los impedirà tractar-la de forma indiscriminada, cosa que podria tenir conseqüències negatives per al menor i per als educadors.

L'objecte d'aquest compromís és:

- a) **protegir el menor, i ajudar els educadors** a atendre'l millor des de l'exercici professional, individual o interdisciplinari i d'equip, i evitar caure en una relació tan sols individual, que pugui esdevenir inapropiada.
- b) **evitar que la informació** que es té sobre un menor esdevingui eina de poder en mans d'algun adult malintencionat.

Cada entitat establirà **quins professionals i en quins temes tenen dret a mantenir silenci** respecte a la informació rebuda. I exigirà que qualsevol petició d'informació des d'un servei a un altre, es faci sempre per escrit.

El tractament de la informació a què fa esment aquest apartat, **es farà sempre en coherència amb la llei de protecció de dades** tant de caràcter individual com de les entitats, i amb cooperació, sempre que sigui possible, dels pares o tutors legals.

1.3.- EL COMPROMÍS D'UNA CORRECTA INTERRELACIÓ EDUCATIVA

Amb el compromís d'una correcta interrelació educativa, l'Escola Pia vol que aquesta activitat essencial per a l'educació inclogui una **professional atenció dels menors**, evitant qualsevol cosa que la distregui o dificulti.

Aquest compromís, que afecta a tots els professionals de l'educació en relació al menor, pressuposa que el seu paper sigui realment d'educadors i referents del menor i, per tant, que la relació a configurar sigui d'adult a menor i **no pas d'igual a igual**. Exigeix evitar, també, **actituds paternalistes**.

La relació amb el menor té lloc **dins de l'àmbit normal i organitzat de la institució educativa**. Ara bé, quan es doni una relació **fora dels horaris establerts** i de les activitats programades, **ha de ser amb coneixement de la tutoria o de la direcció**.

No són permesos els contactes amb un menor a través de missatgeria, xarxes socials (facebook, twitter...), correu electrònic o telèfon mòbil personals. Cas que es produeixin **han de ser coneguts per la direcció** de l'entitat educativa i sempre per una causa justificada.

El correu institucional dels educadors pot ser conegut pels menors i, si és el cas, **pels seus pares o tutors**. Tots els missatges relacionats amb aquest compte de correu podran **ser revisats** per la Direcció del centre educatiu. Les dades pertanyents a l'alumnat seran conegudes només pels responsables dels serveis del centre, en especial si són sobre aspectes personals, per preservar-ne la intimitat.

Davant de situacions, comentaris o senyals visibles, sospitosos de maltractament no es pot actuar individualment. Cal que el professional ho comentï immediatament amb el responsable del grup perquè l'aconselli o actuï ell mateix. Hi pot haver menors amb problemàtiques greus, i **una actuació ben intencionada**, però sense el suport del responsable, pot resultar contraproductiu.

No s'han de personalitzar els possibles conflictes amb els menors. En el cas que un menor insulti un educador o monitor, aquest reaccionarà amb objectivitat i com a adult, sense prendre-s'ho com un atac personal, però comunicarà el fet al responsable perquè no s'han de permetre faltes de respecte. Per contra, no es pot insultar mai els menors.

Cal tenir ben present que **mai no es poden fer regals als menors**. I que, **totes les fotografies/imatges que es facin d'un menor** han de ser autoritzades pels pares o tutors legals. I aquestes imatges **només es podran utilitzar en l'àmbit** de la institució educativa i amb finalitats educatives.

CAPÍTOL II

CONCEPTES GENERALS

2.1.- ELS FACTORS DE RISC EN ELS MENORS

Concepte de risc

El risc és definit pel Gran diccionari de la llengua catalana com una **contingència desfavorable a la qual està exposat algú o alguna cosa. Perill incert.**

Factors

Des de la perspectiva dels maltractaments, el risc es refereix a l'existència de determinades condicions o factors biològics, psicològics o socials que **podrien** perjudicar el desenvolupament físic, psíquic i social de l'alumnat. Ens trobem, doncs, en el terreny de la **possibilitat**.

Aquests **factors** se situen principalment en:

- els **rols** (exercici deficitari de les funcions educatives i de les pautes afectives)
- l'**entorn** (entorns deficitaris en espais de socialització, o que inclouen la violència com a forma de relació)
- l'**individu** (problemes de salut, discapacitats)

Treballar amb factors de risc en l'abordatge dels maltractaments va lligat a la prevenció.

Indicadors

Els indicadors són senyals, dades d'avaluació, **fets observables**, que confirmarien el fet que un menor es troba en situació de patir aquell perjudici. Per tal de verificar-ho, cal correlacionar les dades observables amb un conjunt de variables, com: la freqüència, el context, la durada (vegeu els annexos) i analitzar el cas en la seva globalitat.

Treballar amb **indicadors** en els maltractaments va lligat al **tractament (actuació)**.

Els factors de protecció

Amb els factors de risc hi poden concórrer altres elements, condicions o factors que poden tenir efectes protectors en el menor.

Aquests factors se situen en:

- els vincles afectius amb la família
- els sistemes socials de suport
- les característiques individuals

Per exemple, **unes circumstàncies desfavorables del'entorn poden ser neutralitzades per un bon exercici dels rols parentals**; un exercici deficitari dels rols parentals pot ser compensat per la intervenció d'algun altre familiar o pels recursos de l'entorn. També pot donar-se que les característiques personals del menor el puguin ajudar a resistir les adversitats del seu entorn.

Per això, no hem de prendre mai aïlladament un factor de risc ni un indicador. **És important analitzar les situacions de manera global, valorant, entre altres, els factors protectors que hi poden intervenir.**

2.2.- TIPUS DE MALTRACTAMENTS A MENORS

Maltractament físic: ús de la força que fa mal, fereix o que pot causar la mort.

Maltractament psíquic o emocional: fredor en la relació, manca d'afecte o d'estimulació afectiva o cognitiva, ús de pressió o atemoriment. Pot ser actiu o per manca d'un context afectiu adequat.

Negligència o abandonament: inexistència, de manera temporal o permanent, d'atenció a les necessitats bàsiques: alimentació, vestit, seguiment o tractament mèdic, manca d'horaris i ritmes, manca d'atenció protectora o educativa, exposició a situacions que posen en perill la seva integritat física. La negligència també inclou l'absentisme escolar.

Abús sexual: exigència a menors de satisfer el desig sexual d'una altra persona, induir-los-hi o tolerar-ho, habitualment o ocasionalment. També inclou l'acceptació passiva d'aquest maltractament fet per part d'una tercera persona.

Explotació sexual: submissió sexual com a mitjà d'explotació laboral, o induir-los-hi. També pot ser indirecta, com és el cas de la pornografia.

Explotació laboral o inducció a la mendicitat: ús de menors per a treballs on s'obtingui qualsevol tipus de retribució. Pot anar des del treball amb duresa física fins a una utilització passiva.

Corrupció: promoció de pautes de conducta antisocial o desviada en els menors: agressivitat, apropiació inadequada, sexualitat o tràfic o consum de drogues.

Subjecció quimicofarmacèutica: imposició del consum de qualsevol tipus de drogues o fàrmacs, sense necessitat mèdica, que els incapaciti per al desenvolupament de l'autonomia, la resistència, el control, o que perjudiqui la seva salut.

Maltractament prenatal: perjudici que rep el fetus, per acció o per omissió, o per ingestió de drogues o substàncies psicotròpiques, per part de la mare durant el procés de gestació. També el pot produir indirectament el maltractament d'una dona en procés de gestació.

Maltractament institucional: abús o negligència per l'aplicació de qualsevol legislació, procediment, actuació o omissió dels poders públics o derivada de l'actuació individual d'un professional, en detriment de la salut, de la seguretat, de l'estat emocional, del benestar físic, de la correcta maduració de menors, o que violi els seus drets bàsics.

Síndrome de Münchhausen per poders: descripció de fets falsos o provocació de símptomes de malaltia, per part dels pares o tutors, per generar un procés continuat de diagnòstic i atenció mèdica.

Mutilació genital femenina: extirpació total o parcial dels genitals externs, o altres agressions als òrgans genitals de les dones, per raons culturals, religioses o altres, amb finalitat no terapèutica.

Bullying: persecució, física i psicològica, d'un menor, seleccionat com a destinatari d'atacs intencionats i reiterats. La víctima sol presentar símptomes negatius (baixa autoestima, ansietat, quadres depressius...). Sovint és un fenomen grupal. Existeix un desequilibri (abús) de poder.

Ciber Bullying (ciber assetjament): difusió entre iguals de l'entorn d'informació lesiva o difamatòria en format electrònic (correu electrònic, xarxes socials, etc.), publicació de vídeos o fotografies en plataformes electròniques. Inclou xantatges, vexacions i insults.

Violència contra la parella: es dona entre persones que mantenen una relació estreta i continuada. Es produeix reincidència. Hi ha una desigualtat entre agressor i víctima (de poder, recursos, edat, rols). Se sol donar una dificultat de ruptura i separació entre la víctima i l'agressor. Es pot manifestar en forma de conductes de violència física, sexual o psicològica.

Bandes autoritàries: captació per part de grups juvenils que aglutinen menors que hi busquen reconeixement social, suport i ajuda. Els candidats diana són adolescents i joves de famílies on no s'exerceixen els rols parentals de manera adequada (negligència, abandó), on hi ha conflictes

oberts entre pares i fills o no hi ha límits ni control sobre les dedicacions i relacions del fill. El seu risc prové de l'ús instrumental que realitzen de la violència, per admetre els nous membres i per mantenir-los sota un marc normatiu comú. A més, l'exercici d'actes delictius com a eina per aconseguir recursos i posar a prova la fidelitat dels membres.

2.3 RELACIÓ AMB ELS MENORS

Quan es parla d'intervenció amb els menors s'ha de tenir en compte que la relació interpersonal desenvolupada dins d'un marc professional pot derivar en altres tipus de relació amb major impacte emocional que el que se n'esperava. Podem destacar:

Tutor de resiliència: *persona que aconsegueix provocar un renéixer del menor* que ha passat per una situació traumàtica o s'hi troba immers. Aquest adult suposa per al menor un model d'identitat i provoca un viratge en la seva existència. No es tracta necessàriament d'un professional. Una trobada significativa pot ser suficient. El professional no té marcat com a objectiu aquest impacte sobre el menor.

Relació inapropiada: en comparació amb la relació d'ajuda, és la que *no protegeix el menor ja que genera dependència*, desconeixement i manca d'autonomia en la presa de decisions i en l'assumpció de responsabilitats. Passa quan l'adult tendeix a projectar, a establir un vincle d'empatia massa gran amb les situacions i emocions dels educands, fins arribar a ocupar el seu lloc, generant i gestionant respostes que acaben responnent als desigs i expectatives de l'adult. Es perd l'objectivitat i es pot tendir a justificar aquests comportaments que poden vulnerar els drets del menor.

L'adult es pot considerar com a salvador del menor, en contraposició a la resta d'adults i serveis que hi intervenen. L'adult pot arribar a sentir un dret de propietat sobre el menor i una superioritat per poder provocar millores en les seves condicions de vida.

Abús d'autoritat: *relació de poder que s'estableix entre dos membres de la comunitat educativa*, un dels quals té superioritat formal o informal sobre un altre que no pot gaudir de la seva plena llibertat, i fruit-ne (fora de l'acompliment de les normes establertes). Es dona quan des d'una posició de poder un membre de la comunitat educativa fa servir eines relacionals o comunicatives que danyen emocionalment el menor i la seva autoestima principalment. Per exemple, ridiculitzant-lo.

Una de les manifestacions més greus de maltractament a menors, és l'abús sexual infantil (ASI). No l'hem de considerar sols com una qüestió sexual, també s'ha de tenir en compte el component de relació de poder que té, degut a l'asimetria d'edat que es dona entre abusador i víctima. Com que es produeix coerció degut a la situació de poder, l'abusador aconsegueix que la víctima faci el que li manen, sense que tingui llibertat de decisió¹.

Els límits de les relacions concretes en l'àmbit escolar o extern depenen de cada centre i de cada entorn (població petita o ciutat, relacions personals entre els membres de la comunitat educativa,..). La direcció i el sentit comú ja saben quins són els límits de les relacions.

¹ Annex 1: vegeu "El abuso sexual como un abuso de poder" a Abuso sexual infantil. Manual de formación para profesionales. Año 2001. SAVE THE CHILDREN. Versió electrònica en format PDF

CAPÍTOL III

INTERVENCIÓ AMB ELS MENORS

3.1.- NIVELLS D'INTERVENCIÓ I ACTUACIONS ADI

<p>Prevenció i sensibilització</p>	<p>Interioritzar la normativa per part dels professionals del centre educatiu i socialitzar-la amb els menors des de la vessant preventiva.</p> <p>Impedir l'aparició de situacions de risc, imposant mesures preventives als diferents espais quotidians i físics de l'activitat educativa del centre. Mantenir una tensió i alerta òptima davant de les possibles situacions de risc que puguin viure els menors per agilitzar les intervencions i exercir una bona prevenció primària per al seu desenvolupament adient.</p> <p>Treballar l'actitud dels educadors i professionals del centre per transmetre valors de bon tracte. Els educadors, orientadors i la resta de professionals conviuen amb els menors diàriament i són models relacionals molt importants per a ells.</p> <p>Mantenir el COMPROMÍS DE TRANSPARÈNCIA amb la informació (vegeu p. 5).</p> <p>Conscienciar-nos que els centres educatius tenen un potencial de prevenció que no té cap altra institució social: no oblidem la possibilitat d'afavorir i potenciar determinats processos graduals d'aprenentatge, dotar-los d'estabilitat en el marc del projecte educatiu del centre, i fer-ne participar el conjunt de la comunitat educativa. Involucrar tota la comunitat educativa en la protecció del menor, dotant els seus membres amb coneixements sobre la qüestió, sobre com transmetre'ls als propis menors, en habilitats de detecció, de comunicació interpersonal sobre possibles casos, i de reacció davant de revelacions.</p> <p>Proporcionar formació a les famílies per incrementar les eines i coneixements per prevenir, detectar i actuar de forma responsable davant l'ASI i qualsevol altre tipus de maltractament, amb accions pròpies i internes de formació i sensibilització o en col·laboració amb organitzacions especialitzades en la temàtica².</p> <p>Incorporar certs continguts educatius a treballar amb els menors per potenciar els factors de protecció. Emmarcar aquells continguts en programes orientats a temàtiques més àmplies, com poden ser l'educació per a la salut. Que siguin continguts transversals, per tal que arribin a tots els menors, i que es treballin periòdicament perquè els integrin de manera normalitzada com un aprenentatge més.</p> <p>Els objectius a treballar seran:</p> <ul style="list-style-type: none">• aprendre a identificar els senyals d'alarma• discriminar entre diverses conductes (etiquetades com a bones, dolentes, confuses)• potenciar el seu dret a rebutjar contactes no desitjats• diferenciar les parts del cos privades, de les públiques• fomentar la recerca d'ajuda en els adults de confiança• evitar el compromís de guardar secrets• evitar els sentiments de culpa, si han estat víctimes d'un abús. <p>Un exemple de possibles continguts a desenvolupar són els que recull el Programa "Ep, no badis!"³</p>
---	---

² Un exemple és el material "Siete pasos para proteger a nuestros niños. Guía para adultos responsables", material de formació per pares i mares de l'Associació RANA. Versió electrònica en format PDF

³ Annex 1: Ep! No badis!. Guia pedagògica per a la prevenció de l'abús sexual i altres maltractaments infantils, Programa per a Cicle Mitjà i Cicle Superior. Any 1999. autors: J. M. Alonso Varea, P. Font Cabrè y A. Val Liso. Versió electrònica en format PDF

<p>Detecció</p>	<p>Aprofitar que el centre educatiu és un observatori privilegiat de la conducta per convertir-la en una òptima plataforma per la detecció a través de l'observació dels menors per mitjà d'elements com el joc, les relacions interpersonals, les vinculacions afectives, l'aspecte físic, les actituds, les pors, etc.</p> <p>Detectar situacions de desprotecció, de risc, d'abús i de maltractament no és una tasca senzilla; sovint la sospita arriba a través de canvis de comportament del menor, o de conductes determinades. Hi ha pocs llocs millors que els centres educatius per detectar aquests canvis i fer-ne el seguiment que convingui en cada cas.</p> <p>Dotar el educadors i altres professionals de coneixements per poder detectar i interpretar indicadors de risc en el menor. Ha de tenir en compte situacions que pateixin fora del centre educatiu o també les activitats i les relacions que s'estableixen en el centre educatiu⁴.</p> <p>Disposar de consignes i protocols clars d'actuació i informació una vegada es detecti un cas.</p>
<p>Actuació</p>	<p>Distingir diversos nivells d'actuació un cop es detecti una situació de risc, maltractament o abús sobre un menor, tant si es donen fora del centre, com les que es puguin donar en el seu interior, entre membres de la comunitat educativa.</p> <p>Disposar de formació per saber com reaccionar davant la revelació per part d'un menor que està patint una situació de risc, maltractament o abús; el rol que ha de jugar el professional i l'actitud a mantenir per esdevenir facilitador del procés de revelació. Per això es disposa d'unes CONSIGNES DAVANT LA MANIFESTACIÓ D'UNA SITUACIÓ DE RISC (p 16 i següents).</p> <p>Dotar els educadors i la resta de professionals de protocols d'actuació per a tota la comunitat educativa, on s'establiran els canals de comunicació i d'actuació davant la detecció (a qui s'ha de comunicar, amb quina temporalitat, quins canals es poden fer servir, com s'intervindrà amb el menor, i quins seran els referents davant de la intervenció).</p> <p>Seguir, per part del centre, els canals d'informació o de denúncia establerts oficialment. El "Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors", document impulsat pel Síndic de Greuges de Catalunya⁵, estableix que és important que totes les persones que formen part de la institució educativa coneguin les formes de detecció dels maltractaments així com les de denúncia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sospita. Quan el centre té sospites d'un possible maltractament o ASI, la direcció ho comunicarà a la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) i a la Fiscalia de Menors. 2. Certesa d'abús o maltractament. Quan hi hagi la certesa de l'existència de maltractament o ASI, el centre es posarà immediatament en contacte amb l'hospital de referència de la zona per tal de prendre les mesures que corresponguin. Es tracti o no d'una situació d'urgència hospitalària, el centre ho comunicarà simultàniament a la DGAIA i a la Fiscalia de Menors o al jutjat de guàrdia. <p>El centre informará la família del menor de les actuacions que s'estiguin realitzant.</p> <p>A més de les indicacions marcades pel "Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals...", caldrà aplicar el protocol existent en cada territori.</p>

⁴ Annex 2: Indicadors generals de risc i indicadors observables segons el Protocol per l'abordatge de situacions de maltractament i de risc social en infants i adolescents a Mataró. Any 2008. Ajuntament de Mataró. El document íntegre es pot consultar en versió electrònica en format PDF. També es pot consultar els "Indicadors i factors de risc" al Model de prevenció i detecció de situacions de risc social a la infància i l'adolescència, Col·lecció_Documentos de treball. Any 2009. Diputació de Barcelona).

⁵ Versió electrònica en format PDF

3.2.- SÍNTESI DE LES ACTUACIONS PER A LA PROTECCIÓ DELS MENORS

Prevenió	Detecció	Actuació
<ul style="list-style-type: none">- Prendre mesures preventives en els diferents espais quotidians i físics de l'activitat educativa del centre.- Treballar l'actitud dels educadors i professionals del centre.• Provocar aprenentatges per a l'autoprotecció i la manifestació d'una situació de risc.	<ul style="list-style-type: none">- Observar els infants.- Dotar l'educador de coneixements per a la detecció.- Disposar de consignes i protocols clars d'actuació i informació per facilitar la col·laboració en la detecció.	<ul style="list-style-type: none">- Disposar d'unes consignes per a l'actuació en cas de manifestar-se una situació de risc.- Protocolitzar uns canals de comunicació i d'actuació.• Aplicar el "Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors".

CAPÍTOL IV

PREVENCIÓ EN LES SITUACIONS DE RISC

4.1.- MESURES PREVENTIVES

ACTIVITAT- ESPAI	SITUACIÓ DE RISC	MESURES PREVENTIVES
Tutories individuals	<ul style="list-style-type: none"> - Situació de relació individual i íntima que es pot fer servir per obtenir informació personal sense intencionalitat educativa i per establir una relació inadequada. 	<ul style="list-style-type: none"> - Realitzar-les sempre a les instal·lacions del centre educatiu. - Informar d'on es fan per estar localitzable. - Seguir el compromís de transparència informativa: la persona que hagi realitzat la tutoria informarà i comunicarà les incidències rellevants a les persones que correspongui. - Avaluar la tutoria amb la incorporació d'una enquesta a final de curs.
Educació física, activitats extraescolars esportives i vestuaris	<ul style="list-style-type: none"> - Si les activitats no es realitzen al centre, és un lloc de contacte amb altres infants i joves de les instal·lacions esportives. - L'adult responsable pot no estar dintre del vestuari. - Hi ha menors despullats: possibilitat de realitzar fotos i vulnerabilitat per fer tocaments. 	<ul style="list-style-type: none"> - Evitar la presència de dues persones soles al vestidor amb la porta tancada. - Estar present, sempre que sigui possible, l'educador al vestuari o darrere la porta. - No abandonar el vestuari, o la posició al costat de la porta, fins que estigui buit, deixant la porta oberta quan tothom ja estigui quasi a punt.
Acompanyament a serveis i a casa	<ul style="list-style-type: none"> - Moments en què no hi ha un control específic dels tutors i de la comunitat educativa i es pot establir una relació inadequada. - Es poden esbrinar aspectes personals del menor i la seva família, així com de la seva quotidianitat. 	<ul style="list-style-type: none"> - Es faran, sempre que es pugui, per part de més d'un sol adult. - S'informarà a altres professionals del centre o es deixarà constància de l'acompanyament i hora d'inici. - Controlar el temps per part dels adults. - Valorar amb la família sobre aquest espai i davant de professionals diferents dels qui fan l'acompanyament.
Acompanyament sanitari	<ul style="list-style-type: none"> - Moments en què no hi ha un control específic dels tutors i de la comunitat educativa i es pot establir una relació inadequada. - S'ha de portar dades personals del menor. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ho farà la pròpia família, sempre que es pugui, o bé se'ls informarà. - Deixar constància escrita de l'acompanyament, hora d'inici i procediment. - Fer control del temps per part dels professionals.

Cures sanitàries	<ul style="list-style-type: none"> - Quan es practiquen en determinades parts del cos poden portar a vulnerabilitat per fer tocaments. 	<ul style="list-style-type: none"> - Realitzarà les cures la persona responsable (infermeria). - S'informarà a la família, davant del menor, del motiu i desenvolupament de la cura.
Sortida del centre educatiu	<ul style="list-style-type: none"> - El menor pot anar-se'n amb un adult malintencionat, encara que aquest sigui del cercle familiar. 	<ul style="list-style-type: none"> - Contrastar amb el menor la identitat d'un adult desconegut en el cas de detectar que s'hi apropa. - Trucar a la família per comprovar l'autorització o conveniència que se'n vagi amb l'adult desconegut.
	<ul style="list-style-type: none"> - El menor pot anar-se'n amb un dels progenitors sense que el centre educatiu sàpiga que hi ha una prohibició judicial, en cas de separació o violència domèstica. 	<ul style="list-style-type: none"> - Demanar a les famílies que informin si hi ha ordres judicials específiques respecte a l'apropament als fills i condicionants per a la custòdia.
	<ul style="list-style-type: none"> - El menor pot patir assetjament per part d'altres (menors o no). 	<ul style="list-style-type: none"> - Garantir la presència d'adults de la comunitat educativa a la porta durant un temps a l'entrada i sortida dels menors. - Intervenir en la resolució de conflictes. - Informar els tutors dels menors implicats. - Citar els implicats per realitzar tutories (grupals o individuals). Informar a totes les famílies implicades. - Trucar a la policia local en cas d'agreujament i impossibilitat d'intervenir dins el context del centre. Informar les famílies afectades en casos de conflictes i l'equip psicopedagògic. - Garantir el traspàs d'informació, de manera escrita, a la tutoria del curs següent.
	<ul style="list-style-type: none"> - La persona que ha d'acompanyar el menor no presenta unes condicions mínimes que garanteixin la seva cura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Retenir el menor i trucar a algun tutor o referent adult que pugui exercir correctament el seu paper. - Trucar a la policia local en casos greus.
	<ul style="list-style-type: none"> - El menor no vol anar amb algun adult concret autoritzat per recollir-lo. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aclarir en la mesura del possible amb el menor els motius de la seva negativa. - Facilitar que el menor vagi amb aquell adult. - Trucar o Informar a altres referents adults del menor sobre l'incident.

<p>Menjador</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Es pot establir una relació inapropiada amb l'alumnat degut a la manca de marc normatiu i de control específic. - Impunitat dels adults que hi intervenen degut a la manca de control dels professionals per part de les empreses o serveis contractats. - Conductes agressives o d'abús de poder per aconseguir que els menors mengin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fer rotació de l'equip pels grups i torns per garantir un tracte igualitari a tots els infants i joves, a la vegada que es garanteix certa continuïtat de la referència dels professionals que hi intervenen. - Garantir una relació assídua entre l'equip psicopedagògic i el grup de monitors de menjador. - Conèixer i complir la normativa bàsica de funcionament per part dels professionals que hi intervenen. - Exigir a les empreses o serveis que hi intervenen uns mecanismes mínims i uns protocols de control dels professionals: per la incorporació, seguiment de les activitats, etc. - Formar-los específicament en prevenció de maltractaments, internament o a través d'entitats externes. - Informar la família sobre problemàtiques dels menors en relació amb els aliments.
<p>Extraescolars (anglès, música, teatre)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Es pot establir una relació inapropiada amb els menors degut a la manca de marc normatiu i de control específic. - Impunitat dels adults que hi intervenen degut a la manca de control dels professionals per part de les empreses o serveis contractats. 	<ul style="list-style-type: none"> - Assistir a les activitats més d'un adult. Si no pot ser constantment, garantir el seguiment i presència per part de terceres persones. - Fer seguiment directe per part del coordinador, a través de visites o rotacions per les activitats. - Conèixer i complir la normativa bàsica de funcionament, per part dels professionals que hi intervenen. - Exigir a les empreses o serveis que hi intervenen uns mecanismes mínims i uns protocols de control dels professionals: per la incorporació, seguiment de les activitats, etc. - Formar-los específicament en prevenció de maltractaments, internament o a través d'entitats externes.

Lleure (colònies, convivències, viatges, sortides)	<p>Pernoctacions.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Es pot establir una relació inapropiada amb un menor degut als espais i moments quotidians diferents dels habituals. - Vulneració per fer tocaments en moments de dormir i d'acompanyar al lavabo. - Els iguals poden assetjar algun menor. 	<ul style="list-style-type: none"> - Establir torns de vigilància durant les nits. - Intentar que les habitacions siguin comunitàries o de més de tres persones. - Ubicar el llit dels responsables de manera estratègica que permeti percebre moviments dels menors a la nit. <p>Realitzar els acompanyaments al lavabo per més d'un adult i de manera coordinada (tots a la vegada).</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Temps lliure: moments de relació informal inapropiada i vulnerabilitat per conductes abusives, per part d'adults o d'iguals. 	<ul style="list-style-type: none"> - Evitar moments de temps lliure molt llargs i sense vigilància dels infants i joves. - Posar un monitor que passi pels diferents espais tot el temps lliure.
	<p>Sortides.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Establir relacions personals fora de la relació educativa - Moment final de les sortides com a possibilitat de contacte informal i inapropiat amb els infants i joves. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vetllar perquè els adults estableixin una relació igualitària amb tot l'alumnat. - Començar i acabar les sortides amb la presència de tot el grup (professionals i menors).
Desplaçaments interns dins del centre (escales, passadissos)	<ul style="list-style-type: none"> - Espais sense control específic en els quals es poden establir relacions inapropiades. - Es poden donar agressions (físiques i verbals) o conflictes entre els menors. 	<ul style="list-style-type: none"> - Designar un professional que passegi arbitràriament per aquells espais en els canvis d'activitat. - Intervenir en la resolució de conflictes. - Informar els tutors responsables dels menors implicats.

Ús de TIC a les activitats del centre educatiu	<ul style="list-style-type: none"> - Entrar al xats i pàgines personals com a risc de ser contactats a través d'intercanvis de mails i dades personals. - Conèixer el mail del personal del centre. - Ciber assetjament. - Grooming (accions d'un adult per establir amistat amb un menor a Internet, per aconseguir imatges eròtiques o pornogràfiques del menor o per aconseguir una trobada sexual). 	<ul style="list-style-type: none"> - Evitar l'ús dels propis comptes informàtics, per part dels referents adults dintre del temps d'activitat docent. - Controlar el contingut de pàgines i xats. - No donar dades personals. - Supervisar periòdicament l'intercanvi d'informació i contingut dels xats dels menors. - Intervenir en cas de detectar situacions de ciber assetjament, grooming o violència verbal als xats.
	<ul style="list-style-type: none"> - Vulneració dels filtres i barreres de les xarxes socials. - Fer servir mitjans i eines (Iphone i blackberry) per mantenir contacte i relació amb el menor. 	<ul style="list-style-type: none"> - Intervenir amb tots els implicats davant la detecció d'aquesta vulneració. - Imposar sancions als implicats.
	<ul style="list-style-type: none"> - Que un adult en el centre utilitzi els ordinadors per rebre, enviar i visionar pornografia infantil: la seva tinença, l'accés i el visionat davant de menors, és un delictes. 	<ul style="list-style-type: none"> - Intervenir més d'un adult en l'activitat. - Informar immediatament el responsable de protecció i notificar-ho a la policia, en el cas d'alguna sospita.
	<ul style="list-style-type: none"> - Que un adult en el centre utilitzi els ordinadors per rebre, enviar i visionar pornografia, és un delictes quan un adult, de manera intencional o no, faci participar un menor del visionat d'aquells continguts. 	<ul style="list-style-type: none"> - Intervenir més d'un adult en l'activitat. - Informar immediatament el responsable de protecció i notificar-ho a la policia, en el cas d'alguna sospita.
Departament d'orientació	<ul style="list-style-type: none"> - Establiment d'una relació inapropiada. - Aconseguir dades personals per establir una relació de poder o abusiva a través de xantatge. 	<p>Aplicar i complir el "Compromís de transparència i confidencialitat informativa".</p>
Temps d'esbarjo	<ul style="list-style-type: none"> - Hi ha racons no visibles. - Relacions inapropiades entre iguals. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vigilar, el personal adult, de forma intensiva i atenta en tots els espais d'esbarjo
Personal extern i de manteniment	<ul style="list-style-type: none"> - Espais on es troben a soles amb menors. 	<ul style="list-style-type: none"> - Formar-los específicament en prevenció de maltractaments, internament o a través d'entitats externes. - Conèixer i acceptar la normativa per part de tot el personal del centre educatiu

4.2.- ACTUACIONS EN CAS D'ALERTA DE RISC

ALERTES	ACTUACIONS DEL CENTRE
<p>Negligència: algun menor en presenta indicadors: és absentista, mostra manca de cura personal o de cobertura de les necessitats bàsiques...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Comunicar la situació al responsable de protecció de menors, que citarà la família, li exposarà els indicadors observats, i manifestarà la seva preocupació per detectar conjuntament les dificultats que produeixen la manca de cobertura cap al menor. - Esbrinar si la família està atesa pels serveis socials i explicitar que el centre es posarà en contacte amb aquells per trobar solucions i ajudar perquè millorin les condicions. - Informar el SSAP o SSB (Serveis Socials d'Atenció Primària) i l'EAP, en cas de reiteració de negligència o de manca de col·laboració per part de la família. - En cas d'estada de colònies, possiblement s'hagi de trucar directament a la DGAIA.
<p>Maltractaments: algun menor en presenta indicadors físics i psicològics, o fa una manifestació al respecte.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sospites o certesa. Comunicar-ho a la persona que en el centre sigui referent de protecció de menors, quan un professional tingui sospites o certesa que algun menor és víctima de maltractament o abús . - Manifestació per part d'un menor. Seguir les consignes davant la manifestació d'una situació de risc, quan es tracti de la manifestació explícita d'algun menor al professional. Després n'informarà la persona referent de protecció de menors, traspasant-li el full d'incidències.
<p>Abús sexual infantil (ASI): es donen indicadors d'ASI en algun menor, o aquest en fa una revelació.</p>	<p>-Respecte al centre educatiu:</p> <p>Sospita. Comunicar, la direcció del centre educatiu, al SSAP i a l'EAP, si hi ha sospites d'un possible maltractament o ASI sobre un menor.</p> <p>Certesa. Portar directament el menor a l'hospital de referència de la zona per tal de prendre les mesures que corresponguin, quan hi hagi certesa de l'existència de maltractament o abús sexual. Vetllar perquè l'hospital ho comuniqui al SSAP o a la DGAIA.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informar la família del menor de les actuacions que s'estiguin realitzant.
<p>Relació inapropiada d'algun adult de la comunitat educativa cap a un menor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Comunicar a la persona responsable de protecció de menors si es tenen sospites d'una possible relació inapropiada, i explicitar els comportaments observats dels quals es dedueixi la referida relació. - Establir una reunió del responsable de protecció de menors amb l'adult sospitós de relació inapropiada. Repassar els fets observats, sense explicitar qui n'ha estat el testimoni. Revisar conjuntament les normatives respecte a les relacions amb els menors i la finalitat de la guia de protecció de menors. - Establir acords de canvi respecte a les conductes relacionals observades que han dut a sospites: allunyar-lo físicament del menor durant un temps; acomiadar-lo, si s'escau; denunciar a les autoritats els fets, si s'escau; compartir amb algun altre professional la intervenció amb el menor; etc.

<p>Abús d'autoritat: algun membre de la comunitat educativa estableix una relació de poder negativa amb algun menor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Decidir, la direcció i el responsable de protecció de menors, l'aplicació de mesures disciplinàries en casos greus en què la integritat física i emocional d'algun menor ha estat afectada més enllà d'una situació puntual.
<p>Assetjament: algun menor pateix atacs físics o psicològics reiterats per part d'altres menors del centre o d'altres iguals propers a l'àmbit del centre educatiu. Aquest assetjament pot esdevenir bullying.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Intervenir davant de cada atac des del nivell més proper (testimonis immediats, educadors, professors i tutors) fins a l'instància més alta del centre educatiu (direcció) per eliminar la persecució. - Portar a terme l'actuació, primer des d'una vessant individual per acabar tractant el tema en grup. - Intervenir primer de manera individual sobre els membres amb comportaments menys disruptiu fins als més disruptius o instigadors. - Informar les famílies dels afectats. - Fer, en grup, un recull dels esdeveniments, de les possibles sancions disciplinàries (que abans ja coneixerà cada afectat en la intervenció individual) i pactar una reparació dels fets per part del grup implicat, centrant la seva cohesió en la presa i compliment dels acords positius. - Evitar que esdevingui bullying i sobretot les conseqüències d'aquest sobre la víctima. <p><i>Bullying:</i> notificar-ho a l'EAP en cas que es valori que existeix.</p>
<p>Bandes autoritàries: un menor verbalitza que vol formar part d'una banda o que n'és membre. Aquest fet genera angoixa, por i submissió no desitjada.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Informar el responsable de protecció de menors per part del professional que s'assabenti de la situació. - Intervenció d'aquest responsable amb el menor de manera individual. Analitzar el seu estat emocional i l'afectació. Ajudar-lo a clarificar quina és la situació que desitja al respecte (no li importa continuar amb la mateixa relació amb la banda, vol trencar els lligams, vol però no pot) i quins són els condicionants objectius al respecte. - Acordar, juntament amb el menor, quina serà l'actuació del centre si decideix trencar amb la banda. D'aquesta manera, el menor es responsabilitza de les decisions preses i no podrà donar la culpa al centre de les possibles actuacions de la banda. - Recopilar, el responsable amb ajuda del menor, tota la informació possible: dates, nom de la banda, llocs d'actuació, maneres d'actuar i mesures que fan servir, temporalitat i cronologia de la relació amb els membres de la banda, interlocutors i membres reconeguts, etc. - Mantenir informada la família. - Contactar amb el responsable de mossos d'esquadra en la temàtica i passar-li tota la informació i el desig del menor de sortir-ne.

Conflictes entre pares d'algun menor degut a problemàtiques amb la custòdia

dels fills, així com altres conflictes intrafamiliars que es donen davant la comunitat educativa i condicionen la seva activitat.

- Demanar a les famílies que informin sobre ordres judicials específiques respecte a l'apropament als fills i condicionants per custòdies. Incloure un paràgraf amb aquesta demanda als documents de matrícula o a les informacions inicials de curs donades pel educadors en nom del centre.

- Transmetre als diversos professionals que intervenen amb els menors a l'entrada i sortida del centre (en finalitzar l'horari) els condicionants en cada cas per l'acompanyament per part d'algun dels progenitors.

- En cas de conflictes intrafamiliars explicitats de maneres no adequades davant d'algun altre membre de la comunitat educativa (especialment menors):

- Intervenir, el responsable de protecció de menors, un cop analitzada la gravetat i impacte de les manifestacions, amb els membres de la família de manera individual o conjunta:

- **Individual:** clarificar la versió dels fets per part de cada membre implicat, així com els condicionants legals del conflicte. Explicitar les conseqüències emocionals per als membres del centre educatiu, sobretot per als menors, en viure aquest tipus de conflictes. Convidar a resoldre el conflicte de manera conjunta i manifestar explícitament el desig que no torni a passar.

- **Conjunta:** clarificar els fets i analitzar els condicionants procurant rebaixar la tensió emocional i el conflicte entre les parts. Manifestar explícitament el desig que no torni a passar.

- Davant de conflictes intrafamiliars (interpersonals) greus, assessorats pel Departament Jurídic de l'Escola Pia de Catalunya, la direcció es podrà plantejar denunciar els fets davant l'autoritat competent: serveis socials o DGAIA en cas que es valori un risc per als menors del nucli familiar, i als mossos d'esquadra en casos de violència de gènere.

- Deixar constància escrita i signada de totes les informacions rellevants, dins l'àmbit del centre educatiu. Sempre que es presenti un informe a un organisme competent, cal fer-ho signat. En cas de dificultats de l'educador, ho podrà signar solament la direcció.

4.3.- CONSIGNES D'ACTUACIÓ QUAN ES MANIFESTI UNA SITUACIÓ DE MALTRACTAMENT

Què fer si estem sols quan es dona una manifestació de maltractament?

- **Quan es produeix una revelació, el menor està fent un gran esforç** per trencar un secret i modificar una situació. Probablement fa temps que rumia si ho explica o no.

El menor depèn d'algú de fora que el pugui ajudar; per tant, la resposta de l'oient és crucial.

- **És incorrecte realitzar preguntes compulsivament** sobre el tema perquè pot augmentar la inhibició de l'infant a expressar-se.

- Independentment de qui sigui la persona (adult referent) davant el qual el menor s'expressi, **s'ha de procurar:**

1. **Escoltar i contenir.** Demostrar que se'l comprèn i que es pren seriosament el que diu.

2. **Aparentar calma**, però escoltar bé el relat de la història, per esbrinar en quines circumstàncies i per quines persones és produeix l'abús.

3. **Reconèixer l'esforç** que fa el menor en exposar el tema. Assegurar-li que fa bé d'explicar-ho. Si el menor té una relació propera amb qui n'abusa, se sentirà culpable

de revelar el secret. Se sentirà aterrat si ha estat amenaçat amb un possible mal a ell o a la seva família com a càstig per divulgar-ho.

4. **Mostrar-li que se'l creu** (per fer-ho, se l'ha de creure de debò). Generalment contaran el que els succeeix amb molta por perquè suposen que no se'ls creurà o perquè els fa vergonya el que els està passant.

5. **Aclarir-li que el que li passa no és culpa seva.** La majoria dels menors pensen que han estat ells la causa de l'abús, o s'imaginin que es tracta d'un càstig per coses dolentes (reals o imaginàries) que hagin fet.

6. **Aclarir-li els seus drets**, i que el que li passa no li hauria de passar.

7. **Expressar-li que s'està disposat a tornar-lo a escoltar** tantes vegades com calgui.

8. **No expressar sentiments negatius cap a l'abusador**, que perjudiquin els esdeveniments posteriors. No s'ha d'oblidar que pot existir un vincle íntim amb l'agressor. L'adult no s'ha de mostrar enfadat, ja que el menor podria interpretar que això té a veure amb ell i no amb la situació.

- Aquest tipus d'actuacions ha de **contribuir a reduir la confusió de la víctima**, enfortir la seva autoestima, legitimar les possibles motivacions per buscar un canvi i facilitar el camí cap a futures decisions.

- S'ha de **documentar tota la informació de manera detallada** sense confrontar amb els pares. S'hi han d'ajuntar totes les dades pertinents sobre el possible abús i la família⁶.

- És convenient **avisar el menor que la informació rebuda potser haurà de ser compartida amb altres professionals** per ajudar-lo.

⁶ Annex 3: model de "Full d'incidència"

CAPÍTOL V

IMPLEMENTACIÓ EN LA INSTITUCIÓ EDUCATIVA

5.1.- MODEL D'IMPLEMENTACIÓ EN LA INSTITUCIÓ EDUCATIVA

Cada institució educativa haurà de concretar com vehicula la proposta de protecció dels menors amb les guies i totes les intervencions i protocols que en ella es contemplen.

Haurà de constituir una **comissió de seguiment de l'aplicació d'aquest document**. Els membres d'aquella comissió seran els responsables de vetllar pel compliment dels punts indicats en els diversos apartats. Aquesta comissió haurà de lliurar un informe anual a l'Equip Directiu del centre abans del dia 23 de juny.

Cada institució educativa elaborarà el seu **document de transparència i confidencialitat**. En ell cal determinar quins seran els canals de socialització de la informació, quines persones tenen accés a la informació, qui la custodia i, en general tot el que es determina en l'apartat 1.2 del capítol I d'aquest document.

Cada institució educativa ha d'haver constituït la **comissió de seguiment de l'aplicació del document** i ha d'haver redactat i difós el **document de transparència i confidencialitat** abans del dia 1 d'abril de 2013.

ANNEXOS

ANNEX 1: LINKS TELEMÀTICS

- *Siete pasos para proteger a nuestros niños. Guía para adultos responsables*, material de formació per pares i mares de l'Associació RANA. http://www.asociacionrana.org/web/es/administrator/components/com_ondownload/librerias/1/11.pdf

- *Ep! No badis!. Guia pedagògica per a la prevenció de l'abús sexual i altres maltractaments infantils*, Programa per a Cicle Mitjà i Cicle Superior. Any 1999. autors: J. M. Alonso Varea, P. Font Cabrè y A. Val Liso <http://www.alonsovarea.com/pdfs/ep%20Guia%20pedagogica%20escoles.pdf>

- *Protocol per l'abordatge de situacions de maltractament i de risc social en infants i adolescents a Mataró*. Any 2008. Ajuntament de Mataró http://www.mataro.org/portal/contingut/document/originals/Serveis_Socials/Documents_2010/Protocol_Maltractaments_2008.pdf

- *Model de prevenció i detecció de situacions de risc social a la infància i l'adolescència*, Col·lecció Documents de treball. Any 2009. Diputació de Barcelona http://www.fedaia.org/ecirculus/sites/default/files/model_prevencio_deteccio_infancia_risc_112008.pdf

- *Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors*. Any 2006. Síndic de Greuges de Catalunya <http://www20.gencat.cat/docs/Sala%20de%20Premsa/Documents/Arxius/8244.pdf>

- *Abuso sexual infantil. Manual de formación para profesionales*. Año 2001. SAVE THE CHILDREN. <http://www.savethechildren.es/docs/Ficheros/91/Manual.pdf>

ANNEX 2: INDICADORS GENERALS DE RISC

ALIMENTACIÓ

Dèficits en l'alimentació:

- Demana menjar
- No porta esmorzar/berenar
- Manifesta que no ha dinat
- Té hàbits de menjar inadequats
- Absència de pautes horàries
- Conducta conflictiva en els moments dels àpats
- Obesitat
- Desnutrició

HABITATGE

- Manca d'unes mínimes condicions d'habitabilitat.
- Hi manquen subministraments bàsics: llum, aigua, gas,...
- Habitatge insalubre
- Desordre
- No té un domicili fix

VESTIT- CALÇAT

Dèficits en el vestit o calçat

- Manca d'alguns elements necessaris, per exemple: abric, samarreta, mitjons...
- Roba en molt mal estat
- Vestit o calçat inadequat al temps ambiental
- Molts dies va amb la mateixa roba

DESCANS

Alteracions en el son

- S'adorm amb freqüència al centre educatiu
- Se'l veu cansat i amb son
- El nen explica que va a dormir tard

HIGIENE PERSONAL

Dèficits d'higiene

- Generalment va brut
- No té incorporats els hàbits higiènics propis de l'edat:
 - o rentar-se les mans
 - o rentar-se les dents
 - o banyar-se sol...

SEGURETAT EMOCIONAL

Alteracions en el comportament

- No se sap defensar
- Està agressiu
- No se sap controlar
- És molt inhibit / extravertit
- Reclama molta atenció de l'adult o manifesta rebuig
- No accepta les normes
- Consum de tòxics
- Comportament dissocial
- Fugues de la llar
- S'autolesiona o fa intent de suïcidi
- Canvi bruscat de l'estat d'ànim
- Evita parlar sobre ell o la seva família

Alteracions emocionals

- Està trist/retraïment
- Té pors
- Enuresi o encopresi
- Baixa autoestima
- Es queixa de mals
- El nen se sent culpable dels problemes familiars

Alteracions en les manifestacions verbals

- No s'expressa verbalment d'acord amb l'edat
- Manifesta ideacions estranyes, delirants.
- Té dificultats en la parla
- No parla

Alteracions en el desenvolupament

- Dèficits en la parla
- Dèficits en la psicomotricitat

Indicis d'abús sexual

- Dificultat per caminar i seure
- Es queixa de picor o dolor en la zona vaginal o anal
- Obsessió per la sexualitat
- Conducta de seducció
- Joc sexual amb els altres

Llenguatge sexual

Manca de tracte adequat per part dels adults responsables

Veuen els fills esporàdicament

No hi ha comunicació entre l'adult i l'infant/adolescent/ o no és adequada a les seves necessitats

El tracten amb agressivitat

No li manifesten afecte/amenacen de no estimar-lo

No reconeixen ni reforcen les actituds positives / li emeten missatges negatius

Pares molt autoritaris

Manca d'adults referents estables

Excessius canvis en les relacions familiars

Rols parentals inadequats

Desconeixen el desenvolupament normal de l'infant/ adolescent

Rebutgen ajudes i minimitzen o maximitzen els símptomes

El tracten amb sobreprotecció / indiferència

Tenen expectatives no adients a l'edat

No saben interpretar el reclam de l'infant/adolescent

Manca d'estimulació en la primera infància

Els pares no parlen amb el nen

No hi juguen

El nen passa moltes hores sense rebre atenció

Explotació laboral

Mendicitat

SALUT

Despreocupació per l'estat de salut

Descontrol de les vacunacions

Va sol al metge

No porta control pediàtric

Manca de revisions adequades a la seva edat i estat de salut

No assisteix o segueix els tractaments que li són necessaris: logopèdia, psicòleg, medicació...

Visions discrepants i contradictòries sobre els orígens de les lesions

EDUCACIÓ

Manca d'integració escolar

No està escolaritzat

No té llibres, material...

No va a les sortides

Fa absentisme/ no compleix els horaris escolars

Arriba tard

És rebutjat pel grup classe

No té amics

Roba objectes en el centre

No aprèn

No manifesta cap desig d'anar-se'n del centre en acabar la jornada

Assisteix malalt al centre educatiu

Despreocupació pel procés escolar i educatiu

No participen a les reunions de pares

No responen a les citacions per part del centre educatiu

Indiferència respecte a les tasques escolars

No el porten ni el van a buscar al centre educatiu

Encobriment de l'absentisme

Actitud d'exigència per sobre de les capacitats del nen

Manca d'espais de lleure

El nen passa hores al carrer sol/ amb altres nens

Passa moltes hores sol

Les noves tecnologies són la seva única distracció

Conductes gairebé delictives

Aïllament social

No té amics fora del centre educatiu

Poca o nul·la relació amb els companys/es

Dificultats en la gestió del temps lliure per part dels adults responsables

No saben omplir adequadament el temps lliure

No volen que l'ocupin amb altres activitats

Excés d'activitats

El porten a llocs i a horaris inapropiats

ANNEX 3: MODEL DE FULL D'INCIDÈNCIA

Dades del menor:

Nom i cognoms:

Data de naixament:

Adreça:

Telèfon:

Centre educatiu:

Família d'origen:

Dades del pare, mare o tutor

Nom i cognoms:

Relació amb el menor:

Adreça

Telèfon:

Maltractament

Des de quan:

Qui l'infligeix:

Antecedents de violència a la família?

 Si No

Quan:

Tipus de maltractament:

_ M. Físic

_ M. Psíquic o emocional

_ M Institucional

_ Abús sexual

_ M. Prenatal

_ Negligència o abandonament

_ Explotació sexual

_ Explotació laboral/inducció a la mendicitat

_ Corrupció

_ Subjecció a drogues o fàrmacs

_ Mutilació genital

_ Síndrome de Münchausen per poders

_ *Bullying*

_ Ciber Bullying (ciber assetjament)

_ Violència de parella

_ Bandes autoritàries

Altres observacions:

menor atès actualment per:

EAP (psicopedagog/a)

LIC

CSMIJ

AULA D'ACOLLIDA

EAP (TS)

BENESTAR SOCIAL

ALTRES _____

DESCRIPCIÓ DE LES DIFICULTATS QUE PRESENTA EL MENOR:

POSSIBLES CAUSES:

EN QUINS ASPECTES ES PODRIA INCIDIR DES DE LA COMISSIÓ SOCIAL DEL CENTRE?

INTERVENCIIONS REALITZADES FINS AL MOMENT DES DEL CENTRE EDUCATIU:

• Menor:

• Família:

Indicadors

	Mai	A vegades	Sovint	Sempre
1.				
2.				
3.				
4.				

observacions:

Intervencions-derivacions

☐ Comunicat judicial	☐ Comunicat a Fiscalia	☐ CDIAP
☐ Comunicat a Mossos d'esquadra	☐ Comunicat a DGAIA	☐ ABS
☐ Derivació a Hospital (urgències)	☐ Derivació a UFAM	☐ CAID
☐ Derivació a CSMIJ	☐ Derivació a PASSIR	
☐ Centres Educatius	☐ Policia Local	
☐ Serveis Socials d'Atenció Primària		
☐ Altres:		

Notificació feta per:

Nom del professional:

Centre:

Telèfon:

Data:

Signatura:

